

Národné obrozenie a Cirkev I.

Redakcia

28. augusta 2019 ✚ *Politika*

Už od roku 1918, ale predovšetkým od nástupu totalitného komunistického režimu v roku 1948 sa cieľavedome potláčalo vedomie spolupatričnosti medzi katolíckou Cirkvou a národným hnutím. Vo vedeckých aj žurnalistických kruhoch sa udomácnila predstava Cirkvi ako protinárodného prvku v službách Uhorska (mýtus rozširovaný čechoslovakistami) alebo sa úplne zamlčiavala úloha katolíckeho kléru v národnom obrození (komunisti) či prípadne sa v súvislosti so Slovenským štátom poukazovalo na rozbíjačskú a klérofašistickú povahu Cirkvi.

Skutočnosť bola samozrejme, ako to už pri liberálnych a ľavicových klamstvách býva, diametrálne odlišná. Dalo by sa oprávnene povedať, že národný pohyb bol od svojho počiatku takmer výsostne doménou nižšieho katolíckeho duchovenstva. Máme tu na mysli smerovanie k slovenskej národnej samostatnosti, nie prebúdzanie česko-slovenského národného povedomia, ktoré bolo doménou evanjelického duchovenstva. Evanjelickí kňazi boli jazykovo aj bohoslužobne naviazaní na český národ a jazyk, mnohí boli potomkami bývalých exulantov z Českého kráľovstva, ktorých vyhnala z ríšskych území dôsledná habsburská rekatolizácia, napr. Šafárik. Idea jazykovej a etnickej samostatnosti prenikla do evanjelických kruhov až so Štúrom a Hurbanom po roku 1848, teda o polstoročie neskôr ako vystúpili katolícki bernolákovci, nehovoriac ani o Bajzovi, ktorý prišiel ešte skôr.

Katolícka Cirkev už z princípu osciluje medzi dvoma bodmi: univerzalizmom a partikularizmom. Jej smerovanie ako celku je univerzálne – katolícke ale lokálna aplikácia týchto princípov sa snaží prispôbiť aj v tých najmenších častiach miestnym jazykovým danostiam. Cirkev nepociťuje nevraživosť voči ľudovej reči pri misionárskej činnosti, lebo nie je reprezentantom nejakého konkrétneho jazyka alebo národa, na rozdiel od protestantských cirkví. Preto sa vždy snažila ísť pri misiách čo najjednoduchšou cestou – uchovaním jazyka daného etnika.

Vychovala si kňazov z ľudu a tí šírili učenie Cirkvi v ľudovej reči. Z nich povstali aj prví národní buditelia. Pripomeňme si bernolákovcov ale aj katolíckych účastníkov protikošútovského povstania z roku 1848 na dôkaz, že národné a katolícke nie je v rozpore ale naopak vzájomne sa dopĺňajú.

(Redakcia)

Zdroj: wikipedia.com

Hlavné katolícke postavy v Slovenskom povstaní z roku 1848.

Dr. Adolf Filo

Katolíkom na Slovensku sa vždy upierala účasť na kultúrnom, politickom, ba i náboženskom obrodení národa. Už i z tých článkov, čo sa objavili v denníkoch o povstaní z roku 1848 badať toto zaznávanie katolíckych obetí, i nebude od veci aspoň letmo v našom milom Pútniku pripomenúť si tie najskvelejšie katolícke postavy, čo sa zaslúžili o toto povstanie.

Na prvom mieste treba spomenúť šľachetnú postavu banskobystrického biskupa Štefana Moysesa, prvého predsedu Matice slovenskej. Svetozár Hurban Vajanský vo svojej monografii o Štefanovi Moysesovi na strane 52. píše o tomto veľkom Slovákovi. „Keď Hurban v júli 1848 prišiel do Záhrebu hľadať bratskú pomoc u Chorvátov pre Slovensko a činnosť slovenských, národ svoj brániacich patriotov, Moyses mu bol po ruke a uviedol ho do kruhov politických dejateľov, umožnil mu reč pamätnú na chorvátskom sneme, ktorou ohnivý vodca slovenský tak oduševnil Chorvátov, že uzavreli Maďarom položiť medzi podmienkami vyrovnania a mieru, aby väzeniami mučení Slováci boli pustení na slobodu a celý slovenský národ stal sa účastným tých istých práv, ktoré používajú Maďari. Snem uzavrel zostaviť prihlás k Slovákom. Hurban 20. augusta ťažko ochorel. Moyses dal ho previesť do svojho bytu a liečiť svojím domácim lekárom, takže 26. augusta mohol uzdravený cestovať ďalej do Slavonie a do Karlovca k Srbom.“

Moysesovi treba ďakovať, že na Štúrovu žiadosť odpovedal bán Jelačić vo Viedni takto — „Vec vaša je vec naša, vaša nevôľa je naša nevôľa, keď budem bojovať za slobodu Chorvátov a Srbov, urobím všetko možné i za vás“.

Moysesovi treba pripísať, že samostatná výprava slovenská v septembri išla podľa plánu Bloudka, hraničiarskeho dôstojníka a Jelačićovho dôverníka, hoci hlavným veliteľom bol Zach a za najsúcejšieho bol uznávaný Janeček.

I druhé vyzbrojenie Slovákov povolila Viedeň len na žiadosť bána Jelačića, teda tiež vlastne podľa želania Moyses.

Popri Moysesovi bojoval za práva Slovákov, svojich rodákov, i záhrebský biskup Haulik, rodák z Trnavy. Na tabuli veľmožov už 4. februára 1848 pripomínal rakúskym, maďarským i nemeckým šľachticom, že v

otázkach rečových musí sa postupovať opatrne, lebo násilnou maďarizáciou by sa vzbudil u Slovákov len odpor. Najmä v časoch, keď sa národy prebúdzajú, nikto nemá práva brať inému národu jeho kultúru, jeho reč. Biskup Haulík podporil slovenských dobrovoľníkov, najmä hmotne. Na svoje vlastné trovy dal zhotoviť výzbroj a výstroj pre tisíc vojakov a okrem toho daroval na ciele národného vojska dvetisíc zlatých. Takto vlastne Haulík popri Srbovi Arsenievičovi pripravil po finančnej stránke slovenské povstanie.

I Moyses a Haulík získal pre slovenskú vec vysoký cirkevný hodnosť, pôsobiaci v Záhrebe Alagovič, tiež rodák z Trnavy. Hoci bol ďaleko od svojej vlasti, predsa nezabúdala na svojich rodákov a pomáhal im v ich ťažkom boji proti maďarizácii. Stal sa členom Spolku milovníkov reči slovenskej a neskôršie za povstania podporoval Slovákov hmotne i mravne.

Zo Slovákov, žijúcich na Slovensku, najväčší podiel v prípravách a pri prevádzaní akcií za povstania pripadá katolíckemu kňazovi Dr. Andrejovi Radlinskému, zakladateľovi Spolku sv. Vojtecha. Tak veľký podiel mal na povstaní, že ho jeho životopisec Dr. Ferdinand Šteller nazýva reprezentantom národa, jeho vodcom. Radlinský pripravil povstanie tým, že duchovne zjednotil národ pomocou Štúrovou. Štúr opravil svoju slovenčinu podľa pokynov Radlinského a Radlinský za to sa mu odmenil, že získal pre opravenú štúrovčinu aj katolíkov. Nastalo takto zbratanie katolíckej aj evanjelickej inteligencie, nastala jednota na poli kultúrnom, z ktorej potom ľahko pramenila jednota na poli politickom. Toto nové zjednotenie malo za následok, že pritiahlo aj Slovákov, dovtedy píšucich po česky. I nastalo takto zjednotenie, ako ešte nebolo dovtedy v slovenskej kultúrnej histórii.

Druhou veľkou prípravou na povstanie bolo zakladanie Spolkov striedlivosti. Na zhromaždeniach nevykladalo sa len o otázkach mravného zdokonalenia človeka, ale aj o otázkach politických. Boli to práve školy národného povedomia, a nielen školy zošľachtienia morálneho. Práve tak ako opravenou štúrovčinou na podnet Dr. Radlinského spojila sa, zjednotila slovenská inteligencia, tak zase Spolkami striedlivosti zjednotili sa slovenskí robotníci a slovenskí roľníci pod vodcovstvom svojej roduvernej inteligencie. Ako najlepší dôkaz toho, že Spolky striedlivosti boli ozajstnými školami národného prebudenia, svedčí okolnosť, že ich Maďari ľahko nepovoľovali. Ak však Spolky striedlivosti mohli sa založiť, že mohli previtať, najväčšiu zásluhu má na tom katolícke duchovenstvo, a to predovšetkým Radlinský, ktorý svojou skvelou taktikou vedel pre vec získať nielen katolíckych, ale aj evanjelických duchovných, pracujúcich v týchto spolkoch. Tieto spolky zjednocovali tak katolíkov ako evanjelikov a preto boli výborným prostriedkom zjednotenia národa.

Pre tak dôležitý podnik, ako bolo Povstanie r. 1848, bolo treba predovšetkým dobrých novín. Boli nimi Slovenské národné noviny za redakcie Ľudovíta Štúra, ale bolo by chybou pokladať tieto noviny výlučne len Štúrovi. Radlinský spolu s iným katolíkom Hamuljakom zbieral podpisy medzi katolíckym duchovenstvom a katolíckym zemianstvom na ich povolenie. Vláda ich povolila na opätovný zákrok, a to najmä pričinením chorvátskeho baróna Kulmera. Medzi podpismi, žiadajúcimi povolenie týchto novín, nachádzame mená vysokých katolíckych cirkevných hodnostárov, mená biskupov, kanonikov, farárov. Lenže Slovenské národné noviny katolíci nielen vymáhali, ale ich aj predplácali a v nich uverejňovali svoje príspevky. Veľká väčšina predplatiteľov sa regrutovala práve spomedzi katolíckeho duchovenstva.

Zdroj: wikipedia.com

Preto niet divu, že Maďari za každú cenu usilovali sa znemožniť Radlinského uväznením. Preto v nedeľu 15. januára 1849 maďarskí gardisti vtrhli do kostola, kde Radlinský práve kázal a len vtipnému kostolníkovi sa podarilo tohto veľkého Slováka zachrániť v poslednej chvíli.

Toto sú tri hlavné katolícke postavy, čo sa zaslúžili o povstanie. Moyses upozornil na Slovákov cisársky dvor a bána Jelačiča, Haulik, biskup, financoval povstanie a Radlinský zjednotil národ a pripravil ho do boja. Pravda, okrem týchto troch hlavných dejateľov katolíci sa môžu pochváliť ešte aj inými mnohými účastníkmi, ba i martýrmi, národného povstania z r. 1848, ale títo sú ich hlavní zástupcovia.

II. časť: <http://christianitas.sk/narodne-obrodenie-a-cirkev-ii/>

Z časopisu Pútnik cyrilometodejský 1948

URL adresa článku: <https://christianitas.sk/narodne-obrodenie-a-cirkev/>